ספר הקנה — הוכח תוכיח

הוכח תוכיח.

וגם אמר הוכח תוכיח את עמיתך ואמרו חז"ל ברואה חבירו שהולך בדרך רע או חטא ועון צריך להוכיחו, ומיתורא דתוכיח אפילו תלמיד לרבו, וי"א דתוכיח אפילו מאה פעמים והוא כשלא קיבל, ואמת התוכחה יהיה בינו ובינו אפילו בדברים שבינו למקום, וכל דבריו רכים כדי שלא יביאהו לכעס רק לקבל מהם ואם לא קיבל מוכיחו עד שיקבל ואם לא רצה לקבל הולך ומוכיח עד שיכנו המוכח, וחכם אחד אמר עד שיקללנו ואחד אומר עד שיעשה לו נזיפה, א"ל רבי אמת הדבר דתלמיד מוכיח לרבו מיתורא דתוכיח אלא מאה פעמים אמאי, אימא עשרים או מאתים או אלף וגם תלמיד לרבו אמאי והא כתיב וכשלו איש באחיו וארז"ל בעון אחיו שהוא כמוהו אבל התלמיד לא יכשל בעון הרב וגם ארז"ל אם ברור לך שלא יקבל ממך אם הם שוגגים הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגים ולא יהיו מזידים, ואם הם מזידים הוכח תוכיח ותוסיף בענשו הלעיטהו לרשע וימות, רבו השוגגים יוכיחם ואם כי שמא לא יחזרו כי לא נביא הוא לדעת דעתם.

א"ל בני ראה שהחוטא פוגם עד מאמר הראשון והוא כתר, ומנע מאה ברכות מלרדת דרך הצינורות כי הצינורות נסגרו מצד החוטא, ואלו היה ניזוק דוקא הגורם לא היה ההכרח להוכיחו כי איהו דאפסיד אנפשיה אבל הוא מאבד עצמו וכל ישראל, ומפני חומר העבירה אמר אפילו מאה פעמים אפילו תלמיד לרב.

ואם אמר הוכח תוכח בלא יו"ד אז לא היה משתמע אלא תלמיד לרב אבל ק' פעמים לא ידענו קמ"ל תוכיח ביו"ד לומר אפילו ק' פעמים כי י' בריבועו מאה, והסיבה כי ביו"ד חטא שכל אחד כלול בעשר ע"כ מוכיחו ק' פעמים, וכיון שחטא בק' צדקו דברי האומר מוכיחו עד שיכנו כי אז מוסיף על חטאתו פשע בהכאה שהכה בצלם אלקים ימהרו דינו למעלה בלי ספק, וגם השוגג אחרי שאינו חושש להעלות חטאו אינו מכשיל כ"כ וע"כ אם תכירהו שלא ישוב תניחהו פן תהיה אתה הגורם להיותו מזיד, כי אחר שהודעת לו ועושה הרי הוא מזיד, וזהו הנח להם לישראל מוטב וכו' אבל מזיד בכל פעם שאתה מוכיחו אתה מוסיף לו עונש ומצוה מן המובחר לנו הוא כי רשע הוא הלעיטהו וימות, ואין השתיקה יפה רק בשוגגין וכשברור לך שלא ישמעו.